

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

© 2016 ГРИШКІН В. О., СИМАНОВА А. О., ПЕРЕКОПСЬКА Ю. С.

УДК 331.5

Гришкін В. О., Сімахова А. О., Перекопська Ю. С.

Аналіз впливу глобалізації на зайнятість населення в Україні

Мета статті – аналіз впливу глобалізації на зайнятість населення України та дослідження зарубіжного досвіду регулювання ринку праці в умовах глобалізації. Проаналізовано теоретичні аспекти зайнятості населення на етапі ринкової трансформації економіки. Проведено комплексний аналіз сучасного стану зайнятості населення в Україні. Розглянуто та проаналізовано динаміку основних показників зайнятості населення та трудової міграції. Виявлено недоліки в механізмі регулювання зайнятості та запропоновано заходи щодо їх подолання на основі позитивного досвіду розвинутих країн. Обґрунтовано необхідність адаптації зарубіжного досвіду до українських реалій та можливість його використання на національних теренах. Приведено основні завдання державної політики регулювання зайнятості населення України в умовах глобалізації.

Ключові слова: зайнятість, ринок праці, національна економіка, глобалізація, інтеграція, зарубіжний досвід.

Рис.: 5. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Гришкін Вадим Олегович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та управління національним господарством, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (вул. Наукова, 13, Дніпро, 49050, Україна)

E-mail: megabriz@mail.ru

Сімахова Анастасія Олександрівна – кандидат економічних наук, в. о. завідувача кафедри економіки та управління національним господарством, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (вул. Наукова, 13, Дніпро, 49050, Україна)

E-mail: natturlix@rambler.ru

Перекопська Юлія Сергіївна – магістр, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (вул. Наукова, 13, Дніпро, 49050, Україна)

E-mail: perekopskaya-julia@yandex.ua

УДК 331.5

UDC 331.5

Гришкін В. О., Сімахова А. А., Перекопская Ю. С. Анализ влияния глобализации на занятость населения в Украине

Цель статьи – анализ влияния глобализации на занятость населения в Украине и исследование зарубежного опыта регулирования рынка труда в условиях глобализации. Проанализированы теоретические аспекты занятости населения на этапе рыночной трансформации экономики. Проведен комплексный анализ современного состояния занятости населения в Украине. Рассмотрена и проанализирована динамика основных показателей занятости населения и трудовой миграции. Выявлены недостатки в механизме регулирования занятости и предложены меры по их преодолению на основе положительного опыта развитых стран. Обоснована необходимость адаптации зарубежного опыта к украинским реалиям и возможность его использования на национальной территории. Приведены основные задания государственной политики регулирования занятости населения Украины в условиях глобализации.

Ключевые слова: занятость, рынок труда, национальная экономика, глобализация, интеграция зарубежный опыт.

Рис.: 5. **Табл.:** 2. **Библ.:** 9.

Гришкін Вадим Олегович – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры экономики и управления национальным хозяйством, Днепропетровский национальный университет им. Олеся Гончара (ул. Научная, 13, Днепр, 49050, Украина)

E-mail: megabriz@mail.ru

Сімахова Анастасія Олександрівна – кандидат экономических наук, в. о. заведующего кафедрой экономики и управления национальным хозяйством, Днепропетровский национальный университет им. Олеся Гончара (ул. Научная, 13, Днепр, 49050, Украина)

E-mail: natturlix@rambler.ru

Перекопская Юлія Сергеевна – магистр, Днепропетровский национальный университет им. Олеся Гончара (ул. Научная, 13, Днепр, 49050, Украина)

E-mail: perekopskaya-julia@yandex.ua

Gryshkin V. O., Simakhova A. O., Perekopskaya Yu. S. The Analysis of the Impact of Globalization on Employment in Ukraine

The aim of the article is analyzing the impact of globalization on employment in Ukraine and studying foreign experience in regulation of the labor market under conditions of globalization. The theoretical aspects of employment of population at the stage of market transformation of economy have been analyzed. The comprehensive analysis of the current state of employment in Ukraine has been conducted. The dynamics of the main indicators of employment of population and labor migration has been considered and analyzed. The shortcomings in the mechanism of employment regulation are revealed and measures to overcome them on the basis of the positive experience of developed countries are proposed. The necessity of adapting the foreign experience to the Ukrainian realities and the possibility of its use in the national territory is justified. The main tasks of the state policy on regulating the employment of Ukraine's population under conditions of globalization are presented.

Keywords: employment, labor market, national economy, globalization, integration, foreign experience.

Fig.: 5. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 9.

Gryshkin Vadym O. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor, Department of Economics and Management of National Economy, Dnipropetrovsk National University named after Oles Gonchar (13 Naukova Str., Dnipro, 49050, Ukraine)

E-mail: megabriz@mail.ru

Simakhova Anastasiia O. – Candidate of Sciences (Economics), Acting Head of the Department, Department of Economics and Management of National Economy, Dnipropetrovsk National University named after Oles Gonchar (13 Naukova Str., Dnipro, 49050, Ukraine)

E-mail: natturlix@rambler.ru

Perekopskaya Yuliia S. – Master, Dnipropetrovsk National University named after Oles Gonchar (13 Naukova Str., Dnipro, 49050, Ukraine)

E-mail: perekopskaya-julia@yandex.ua

Вступ. Сучасна глобалізація з кожним роком все більше впливає на усі сфери життя. Всі прояви глобалізованої світової економіки є вкрай відчутними й на національному просторі. Безумовно, не лишився осторонь цих процесів і розвиток вітчизняного ринку праці. Основний свій вплив на зайнятість населення України глобалізація справляє через інтелектуалізацію виробництва, зміни сучасної соціально-економічної архітектури й інфраструктури. Змінюються виробничі відносини, а отже, відбуваються зміни й у сфері зайнятості населення.

В умовах сьогоденної трансформації економіки України під тиском процесів глобалізації актуальним стає виявлення основних тенденцій розвитку вітчизняного ринку праці, аналіз його динаміки з перспективою розробки дієвих важелів його ринкового регулювання.

Дослідження питань, пов'язаних із зайнятістю населення, з ринком праці, його змінами у процесі глобалізаційних тенденцій економіки, займалось багато видатних зарубіжних і вітчизняних учених, таких як: Р. Піндайк, С. Фішер, П. Самуельсон, С. Бандур, І. Гнибіденко, О. Грішнова, М. Карлін, А. Колот, Е. Лібанова, А. Лісогор, І. Моторна, В. Онікієнко, І. Петрова, С. Сардак, В. Швець, Т. Федотова та ін. Незважаючи на значні здобутки вчених

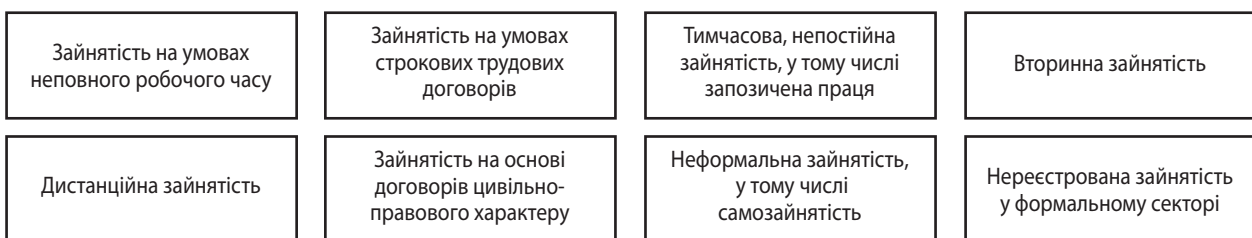
у вивченні названої проблематики, осторонь залишається систематизоване дослідження функціонування українського ринку праці в умовах глобалізації, а також розробка інструментів його регулювання для подолання негативних проявів глобалізованої економіки.

Метою статті є аналіз впливу глобалізації на зайнятість населення України та дослідження зарубіжного досвіду регулювання ринку праці в умовах глобалізації й обґрунтування необхідності його адаптації та можливості використання на національних теренах.

Виклад основних результатів дослідження. Зайнятість населення для будь-якої країни світової спільноти є одним із основних показників рівня добробуту населення, що відображає стан соціалізації економіки.

На думку науковця Моторної І. І., на сьогодні «основною тенденцією у розвитку соціально-трудових відносин ... є стрімке поширення нових форм зайнятості у сфері безпосереднього докладання праці» [1, с. 152].

В умовах глобалізації в економіці України, як і у більшості країн світу, відбувається реструктуризація зайнятості відповідно до вимог ринку, який і є причиною виникнення нових її форм. Так, основні нетрадиційні форми зайнятості населення на сьогодні наведені на рис. 1.

Рис. 1. Нетрадиційні форми зайнятості населення

Джерело: сформовано авторами на основі [2, с. 75]

Наведені на рис. 1 нетрадиційні форми зайнятості ще називають «нетиповими», або «нестандартними», на відміну від стандартної зайнятості. Від останньої нестандартну зайнятість відрізняє значна творчість і гнучкість у зв'язку з використанням НТП і комп'ютерних технологій. У цьому сенсі найбільш відомою є дистанційна зайнятість, за якої працівник взагалі може бути неоформленим або працювати ненормований робочий день.

Прояв впливу глобалізаційних процесів на зайнятість населення можна спостерігати за різними формами та напрямками. Найбільш помітними є розвиток нетрадиційних форм зайнятості, зміна структури зайнятості та дисбаланс між структурою робочої сили та робочих місць.

За статистичними даними Державної служби статистики України, ситуація на сучасному українському ринку праці є достатньо складною та напруженою, оскільки спостерігається тенденція до скорочення попиту на робочу силу, а також зменшення чисельності зайнятого населення. Так, кількість зайнятих громадян України у віці 15–70 років у 2015 р. становила 16,44 млн осіб, що на 1,63 млн осіб менше, ніж у попередньому році, та на 2,87 млн осіб більше, ніж у 2013 р. [3, с. 25; 4], коли цей показник був найбільшим порівняно з останніми п'ять років.

Так, у 2015 р. серед зайнятого населення 26,2 %, або 4,3 млн українців, були зайняті у неформальному секторі

економіки, що на 1,1 % більше, ніж у 2014 р., коли частка таких осіб становила 25,1 % серед усіх зайнятих і складала 4,5 млн осіб (рис. 2).

Отже, керуючись даними, репрезентованими на рис. 2, можна сказати, що з кожним роком кількість населення, що зайнята у неформальному секторі економіки, тільки зростає. Лише у 2012 р. спостерігалось незначне зменшення цього показника на 0,2 % відносно рівня 2011 р. Зростання зайнятості у неформальному секторі пов'язане з ситуацією щодо попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці. За даними Державної служби статистики України, погіршується співвідношення між попитом і пропозицією робочої сили майже в усіх видах економічної діяльності та групах професій. У 2015 р. кількість вакансій, заявлених роботодавцями, становила 25,9 тисяч, а отже, стосовно показника відповідного періоду 2014 р. (35,3 тисячі) скоротилася на 26,6 % (табл. 1).

Найбільш помітними та важкими наслідками впливу глобалізаційних процесів на зайнятість населення є безробіття та підвищення мобільності робочої сили, тобто трудова міграція. Так, станом на 2015 р. кількість безробітного населення України у віці 15–70 років складала 1,65 млн осіб, що порівняно з 2014 р. менше на 10,4 % і на 5 % менше показника 2011 р. [4; 5, с. 351]. Динаміку кількості безробітного населення наведено на рис. 3.

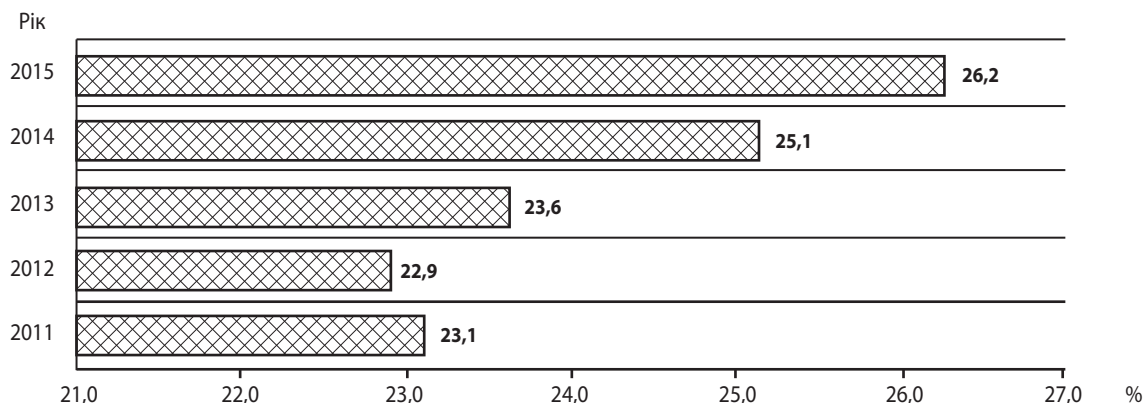

Рис. 2. Динаміка рівня зайнятості у неформальному секторі економіки України у 2011–2015 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

Таблиця 1

Динаміка кількості безробітних і заявлених вакансій України у 2011–2015 рр.

Показник	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість безробітних, осіб	501 413	526 181	487 691	512 196	490 775
Кількість заявлених вакансій, одиниць	59 348	48 587	47 452	35 327	25 926
Навантаження на 1 вільне робоче місце	8	11	10	14	19
Дефіцит вакансій, одиниць	-442 065	-477 594	-440 239	-476 869	-464 849

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

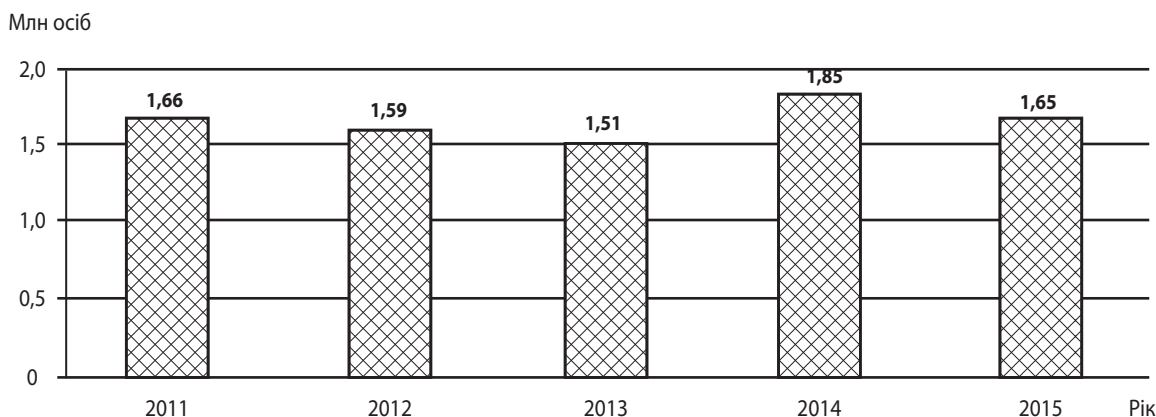

Рис. 3. Динаміка кількості безробітного населення України у 2011–2015 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

З рис. 3 видно, що ситуація стосовно безробіття порівняно з минулим роком стабілізувалася, проте обсяги безробіття залишаються значними.

Трудова міграція є достатньо негативним явищем для України, оскільки вказує на сукупність несприятливих умов всередині країни, які виштовхують населення в міжнародні міграційні процеси. Так, за статистичними даними у 2015 р. кількість громадян України, які тимчасово працювали за кордоном за ліцензією на працевлаштування, склала 76,9 тис. осіб і була на 1,1 млн осіб менше порівняно з попереднім роком (рис. 4).

Таким чином, як видно з рис. 4, за останні роки кількість громадян, що офіційно працювали за кордоном, зменшувалась порівняно з 2012 р., коли вона становила

найбільше значення – 86,7 тис. осіб. Проте слід зазначити, що державна статистика відображає масштаби переміщень лише тих українських громадян, які виїжджають на заробітки за допомогою офіційних посередників і декларують мету свого виїзду. Уявлення про більш-менш реальні потоки робочої сили за кордон можна відстежити за результатами лише вибірових обстежень.

Зробивши аналіз сучасного стану зайнятості України під впливом глобалізації та оцінивши всі наслідки цих процесів, слід зауважити, що стан українського ринку праці достатньо складний, його діяльність не є ефективною та має негативні тенденції до функціонування. Таким чином, необхідно провести достатньо радикальні зміни до державної політики зайнятості для вирішення існуючих проблем,

використовуючи зарубіжний досвід створення ефективних механізмів у сфері забезпечення та сприяння зайнятості населення.

Безперервний суспільний прогрес і трансформація системи національного господарства відбувається під впливом певних соціальних, економічних, інноваційно-інвестиційних, політичних, культурних та інших факторів, які своїм чином впливають на соціальну сферу [6, с. 73]. Все це повинно позначитися на зайнятості та добробуті населення.

У світовій практиці господарювання виділяються стосовно зайнятості п'ять домінуючих моделей – шведська, японська, американська, німецька та англійська [7, с. 78]. Кожна з цих моделей, в свою чергу, має багато різновидностей, які відрізняються за вихідними принципами, методами і цілями формування політики зайнятості. Так, американська модель зайнятості спрямована на децентралізацію ринку праці. На противагу їй, німецька модель пе-

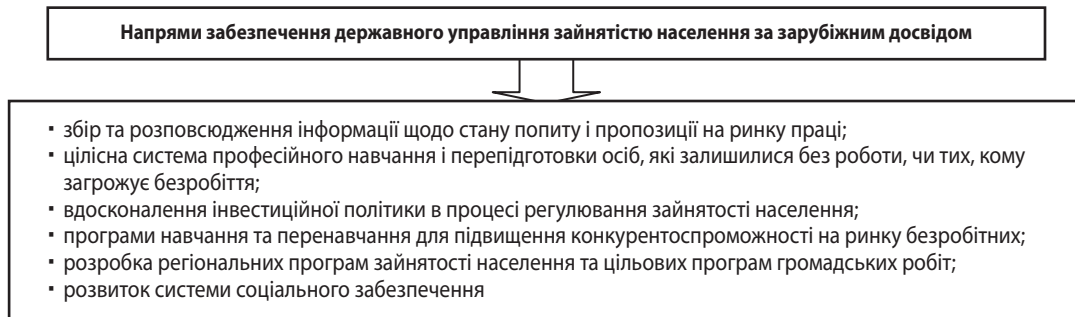
редбачає активну державну політику впливу на зайнятість населення шляхом заохочення як працівників, так і роботодавців.

Схожою на німецьку модель є англійська, яка характеризується також активною державною політикою шляхом заохочення та стимулювання роботодавців.

Шведська модель передбачає вплив держави на підприємництво. Основна її мета – захист найуразливіших верств населення, яким потрібна допомога у працевлаштуванні.

Японська модель стосується пожиттєвого найму, коли гарантії зайнятості повністю забезпечуються для працівника при роботі на певній посаді в організації.

З наших позицій, окрім перелічених моделей регулювання зайнятості населення, більшу увагу слід звернути на ефективні напрями забезпечення ефективності державного управління зайнятістю населення, які наведено у рис. 5.

Рис. 5. Напрями забезпечення державного управління зайнятістю населення за зарубіжним досвідом

Джерело: сформовано автором на основі [7, с. 80; 8, с. 122–123; 9, с. 78–80]

Адаптація зарубіжного досвіду до українських умов та його впровадження має враховувати як загальні процеси, так і особливості й унікальність країни. Враховуючи світовий досвід, необхідно розробити свою, адаптовану під складні українські умови політику зайнятості населення.

На наш погляд, державна політика зайнятості в Україні вже тривалий час потребує реформування. Це зумовлено низкою проблем, які мають місце у сфері зайнятості населення. Можна, безумовно, назвати основні з них: нелегальна зайнятість, виїзд українських фахівців для праці за кордон, високий рівень безробіття, особливо серед молоді. Саме ефективна державна політика щодо стимулювання та заохочення зайнятості, на нашу думку, має стати локомотивом вирішення проблем у цій сфері. Зайнятість населення найбільше відображається на забезпеченні гідного рівня життя та формування середнього класу в Україні.

Наявною проблемою є невиконання функцій у сфері державного управління процесами зайнятості в Україні, що підтверджує негайну необхідність реформування управління ринком праці.

Відповідно, необхідно удосконалити засоби державної політики, які спрямовані на стимулювання зайнятості в тяжкі періоди. У табл. 2 наведено завдання, які необхідно виконати задля реформування державної політики зайнятості населення.

На нашу думку, реалізація вищеперерахованих заходів дасть змогу покращити діяльність органів державного

управління у сфері зайнятості та змінити умови для розвитку робочої сили в Україні на краще.

Таким чином, сучасний механізм державного регулювання українського ринку праці має бути спрямований на впровадження комплексу заходів, які б забезпечили подолання наслідків, що були спричинені глобалізацією національної економіки.

Висновки. Таким чином, у результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що український ринок праці знаходиться під достатнім впливом процесів глобалізації, які мають місце в національному економічному просторі. Виявлені вади державного управління у сфері зайнятості України призвели до певних деструкцій у функціонуванні ринку праці.

Негативний вплив глобалізації проявляється у поглибленні існуючої нерівності у сфері продуктивності праці, доходів, матеріального добробуту, спричинених вивільненням трудових ресурсів. Усе це призводить до збільшення кількості трудових емігрантів, причому до їх складу входять переважно молоді та висококваліфіковані спеціалісти, а також до збільшення нелегальної зайнятості в Україні.

На нашу думку, необхідною є розробка дієвих механізмів пристосування вітчизняного ринку праці до функціонування в умовах євроінтеграції та глобалізації національної економіки. В цьому аспекті важливим є адаптація сфери зайнятості населення України до викликів сьогодення.

Таблиця 2

Основні завдання щодо реформування державної політики зайнятості в умовах глобалізації

Завдання	Зміст заходів
Вдосконалення трудового законодавства та законодавства про зайнятість населення	<ul style="list-style-type: none"> ▪ впровадити розвиток законодавства про зайнятість населення з метою приведення його відповідно до сучасних тенденцій у сфері праці у зв'язку з поглибленням різниці у змісті праці, формах її організації; ▪ провести гармонізацію трудового законодавства та законодавства про зайнятість населення з міжнародними нормами; ▪ розробити правову базу щодо «заємної праці» та вдосконалити законодавство України щодо правової захищеності персоналу в умовах лізингу та підвищення гнучкості ринку праці; ▪ вдосконалити механізм реалізації державних гарантій щодо працевлаштування осіб з обмеженими можливостями, інвалідів; ▪ розробити нормативно-правове забезпечення втілення нових професійних стандартів; ▪ реформувати систему державної соціальної підтримки безробітних громадян з метою їх стимулювання до активних пошуків роботи
Вдосконалення системи моніторингу та прогнозування ситуації на ринку праці	<ul style="list-style-type: none"> ▪ проводити регулярні моніторинги попиту та пропозиції робочої сили та розробку прогнозу попиту та пропозиції на ринку праці; ▪ окреслити професійно-кваліфікаційну структуру перспективної потреби роботодавців у трудових ресурсах; ▪ визначити величини та структуру додаткової потреби роботодавців у трудових ресурсах у зв'язку з реалізацією пріоритетних національних проектів, державних цільових програм, державних інвестиційних проектів
Забезпечення збалансованості професійної освіти та попиту на робочу силу відповідно до потреб ринку	<ul style="list-style-type: none"> ▪ переглянути напрями та рівні професійної підготовки з урахуванням прогнозу попиту та пропозиції на ринку праці; ▪ розробити професійні стандарти з метою підвищення якості професійної освіти; ▪ створити умови рівного доступу громадян до галузевих та професійних ринків праці, сформулювати основу для сертифікації персоналу; ▪ розвивати програми професійної орієнтації молоді та організувати професійно-пропагандистські кампанії
Розвиток кадрового потенціалу	<ul style="list-style-type: none"> ▪ попереджати втрати кваліфікованих кадрів; ▪ створювати фонди зайнятості на підприємствах з метою фінансування процесів вивільнення, перерозподілу та перекваліфікації кадрів; ▪ фінансувати системи перенавчання за рахунок залучення коштів зацікавлених підприємств; ▪ розширювати кваліфікації робітників шляхом освоєння суміжних професій; ▪ підтримувати за рахунок держави ініціативи бізнесу з розвитку кадрового потенціалу; ▪ стимулювати розвиток приватно-державного партнерства в галузі зайнятості і інтеграцію у стратегії компаній програм підготовки фахівців
Стимулювання економічної активності населення	<ul style="list-style-type: none"> ▪ розробити програму інтеграції до ринку праці та ефективної зайнятості безробітного населення, що є неконкурентоспроможним на ринку праці; ▪ переглянути системи соціальної підтримки безробітного населення з метою переходу на нові принципи стимулювання до активного пошуку роботи; ▪ забезпечити доступ до бази даних вакансій, оперативне оновлення бази даних та підвищення якості вакансій; ▪ збільшення можливостей для самостійного пошуку вакансій для осіб працездатного віку

Джерело: сформовано авторами на основі [7–9]

Враховуючи вплив глобалізаційних процесів на соціально-трудові відносини в Україні, пріоритетні напрями реформування державної політики зайнятості мають включати такі напрями: проведення зваженої міграційної політики; реформування системи соціального захисту безробітних, яка має спонукати їх до активного пошуку нового робочого місця; сприяння розвитку малого та середнього бізнесу; організацію випереджального професійного навчання і стажування працівників; підвищення розміру оплати праці та наближення його до розмірів, що існують

у сусідніх країнах; підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів; розвиток виробництва інноваційної продукції на базі сучасних робочих місць та новітніх технологій; розвиток інститутів ринку праці; участь у розробці міжнародних норм регулювання трудових відносин.

Основним перспективним напрямком подальших наукових досліджень виступає розробка механізму функціонування ринку зайнятості в умовах євроінтеграційних прагнень України з подоланням виявлених деструкцій функціонування вітчизняного ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моторна І. І. Нові форми зайнятості як тренд сучасного ринку праці / І. І. Моторна // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. – 2011. – Вип. 27. – С. 152–160.
2. Колот А. М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку : монографія / А. М. Колот. – Київ : КНЕУ, 2010. – 251 с.
3. Статистичний щорічник України за 2014 рік / За ред. І. М. Жук. – Київ : Державна служба статистики України, 2015. – 586 с.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>
5. Статистичний щорічник України за 2011 рік / За ред. О. Г. Осауленка ; Державна служба статистики України. – Київ : Август Трейд, 2012. – 558 с.
6. Симахова А. А. Оценка влияния результатов трансформационных изменений в экономике Украины на социальную сферу / А. А. Симахова // Проблемы экономики и менеджмента. – 2014. – № 1. – С. 73–75.
7. Забута Н. Регулювання зайнятості населення: теорія та зарубіжний досвід / Н. Забута // Економіка. Проблеми економічного становлення. – 2014. – № 5. – С. 76–82.
8. Гургула О. М. Зарубіжний досвід регулювання зайнятості населення та можливості його використання в Україні / О. М. Гургула // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 6. Ч. 4. – С. 121–124.
9. Іванченко А. В. Оцінювання дії механізмів державного регулювання зайнятості населення в Україні / А. В. Іванченко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2013. – № 1. – С. 72–82.

REFERENCES

- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://ukrstat.gov.ua/>
- Hurhula, O. M. "Zarubizhnyi dosvid rehuliuвання zainiatosti naseleння ta mozhlyvosti ioho vykorystannia v Ukraini" [Foreign experience of regulation of employment and the possibility of its use in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu* vol. 4, no. 6 (2014): 121-124.
- Ivanchenko, A. V. "Otsiniuvannia dii mekhanizmiv derzhavnoho rehuliuвання zainiatosti naseleння v Ukraini" [Evaluation of the mechanisms of state regulation of employment in Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Derzhavne upravlinnia*, no. 1 (2013): 72-82.
- Kolot, A. M. *Sotsialno-trudova sfera: stan vidnosyn, novi vyklyky, tendentsii rozvytku* [Socio-labor sphere: the state of the relationship, new challenges, development trends]. Kyiv: KNEU, 2010.
- Motorna, I. I. "Novi formy zainiatosti yak trend suchasnoho rynku pratsi" [New forms of employment as the trend of the modern labor market]. *Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, no. 27 (2011): 152-160.
- Simakhova, A. A. "Otsenka vliyaniya rezultatov transformatsionnykh izmeneniy v ekonomike Ukrainy na sotsialnuyu sferu" [Evaluation of the effects of transformational changes in the economy of Ukraine in social sphere]. *Problemy ekonomiki i menedzhmenta*, no. 1 (2014): 73-75.
- Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2011 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2011]. Kyiv: Avhust Treid, 2012.
- Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2014 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2014]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2015.
- Zabuta, N. "Rehuliuвання zainiatosti naseleння: teoriia ta zarubizhnyi dosvid" [Regulation of employment: theory and international experience]. *Ekonomika. Problemy ekonomichnoho stanovlennia*, no. 5 (2014): 76-82.